

2016. május

imborá

kíváncsi diákok lapja

„Bucsuzom 1 ideig tölletek, de adig is
zenjétek bátran, hogy
éjjen a csengő, éjjen a hosszú szünet,
s éjjen a vakácijó!!!” (Cimbi naplója)

**A Cimbora irodalmi pályázatának
eredményhirdetése**

Idei pályázatunk fődíját,
a részvételi lehetőséget a 2016-os Kreatúra-táborban

András Hanna Júlia nyerte.

A táborat augusztus 2-7. között szervezik
Sepsibükszádon.

Gratulálunk a nyertesnek,
köszönjük a részvételt! 😊

Cimbora

CIMBORA – 2016. május, XXVII. évfolyam
Szórakoztató irodalmi, kulturális folyóirat
10–15 éves diákoknak
ISSN 1222-1910

A Cimbora árát a Cimbora Alapítvány bankszámlájára várjuk:
Cant IBAN: RO14BRDE150SV01455331500,
BRD. Sf. Gheorghe, Fundația Cimbora,
Cod fiscal: 8259184

Főszerkesztő: Farkas Kinga
Munkatársak: Bogdán László, Csillag István, Forrai Tibor,
Keszeg Ágnes, Keszeg Vilmos, Kónya Éva, Köllő Zsolt,
Vetrő Bodoni Barnabás

A borítón Csillag István illusztrációja.
Borítóterv, könyvtipográfia és nyomdai előkészítés: Csillag István
Kiadja a sepsiszentgyörgyi Cimbora Alapítvány.
Készült a sepsiszentgyörgyi T3 Kiadó nyomdájában.

Szerkesztőség: Cimbora szerkesztőség, Szabadság tér 7 szám,
520055, Sepsiszentgyörgy, Kovászna megye, Románia
E-mail: cimboramail@gmail.com
Web: www.cimbora.net

TÁMOGATÓINK

Kovászna Megyei
Tanácsa

Kovászna Megyei
Művelődési Központ

Sepsiszentgyörgy
Város Tanácsa

TÁMOGATÓ AZ RMDSZ ÉS
A COMMUNITAS ALAPÍTVÁNY

BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Nonprofit Zrt.

Tartalom

Cimbirodalom

Arcok az előőrsből 3.

HORVÁTH BENJI, KULCSÁR ÁRPÁD,
SÁRKÁNY TÍMEA 4. oldal

JULES RENARD

Vöröske 8. - A horog 9. oldal

Cimbi olvasólámpája 11. oldal

JAKAB VILLÓ HANGA rovata

Történetek a palackból

KESZEG VILMOS rovata

A hitvesi szeretet próbatételei 14. oldal

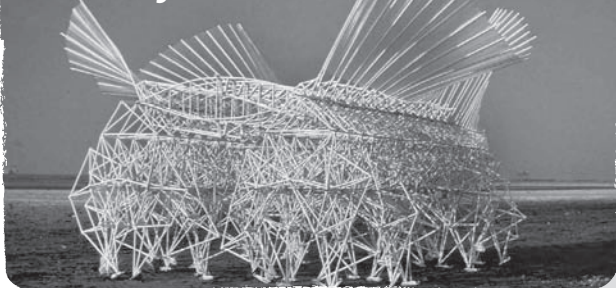
Szín-tér

VETRÓ BODONI BARNABÁS rovata

Az élet gyökereit kutatva

A Szín-téren: THEO JANSEN holland
feltaláló, kutató, művész,
„a modern Leonardo da Vinci” 16. oldal

**„Csontvázaim képesek
a széllel járni...”**

Barangoló

KÓNYA ÉVA rovata

Édes „anyabeszéletünk” -

nyelvújítók és szófaragók 18. oldal

Legendafejtő

GÁL ANDREA rovata

S az ő kicsi fia oda beléhulla 23. oldal

EDŐságek

GERGELY EDŐ rovata

**Köszöntésnyi távolságból
a közelségig** 25. oldal

G-kulcs

MÜLLER HENRIETTA rovata

Kissillag, a visszatérő nagyok 26. oldal

Hegyen-völgyön kul-túra

KÖLLŐ ZSOLT rovata

Kastélynézőben Bonchidán 27. oldal

Ti írtátok 28. oldal

Pad alatt

Cimbi naplója 29. oldal

Keresztrejtvény

FORRAI TIBOR rovata 30. oldal

Cimbi képtára

KÓNYA ÉVA rovata 31. oldal

Arcok az előőrsből (3.)

Sorozatunkban olyan fiatal szerzőkkel ismerkedhettek meg, akik bizonyos értelemben mind pályájuk elején állnak, és akikkel véletlenszerűen akár ti is összefuthattok, ha Kolozsváron vagy éppen Budapesten jártok. Nevükkel, írásaikkal azonban különböző irodalmi folyóiratokban is találkozhattok.

Van köztük, akinek egy vagy több kötete is megjelent már, és olyan is, aki épp készül első kötete kiadására. Van

köztük, aki inkább verseket ír, és van olyan, aki prózát és verset is.

A sorozatban közölt szerzők mindegyike több területen is tevékenykedik, doktorandusz hallgató, filmkritikus, grafikus, irodalmi lap szerkesztője vagy irodalomkritikus. Ettől a sokszínűségtől lesz izgalmas és változatos ez a sorozat, amely ugyanakkor távolról sem teljes.

Jakab Villó Hanga

HORVÁTH BENJI (1988)

Olykor Horváth Előd Benjámin, ír, olvas, szerkeszt, szervez, szlemmel, moderál, beszélget, utazik, Kolozsvár, Helikon folyóirat, itt, ott, amott. Legutóbbi kötete: *Beatcore* (Erdélyi Híradó Kiadó – Fiatal Írók Szövetsége, Kolozsvár – Budapest, 2015).

Élet a fűvészkorszakban

el kellene
mesélnem az életem.
hogya x vagy y megértse,
de inkább, hogy én is értsem,
miért kell a repülőből
kiszállnom, bele a semmibe,
valahol itt a láthatáron,
a kertem utazik velem
és egy abbagyott átváltozásom.

(közben álomban vagy az elmében
korcsolyáztatok a testeden.)

jó lenne azt mondani, tavasz
jön, de tél jön. hallgatnak
bennem az erek. pedig
télen úgy kellene,
húzódjunk közelebb,
egy város, egy szoba,
a szobában a tárgyak melegéhez,
és énekeljünk a vadászaton,
adjunk a zsákmányból mindenkinek,

rendezzük földi dolgainkat,
szemünkben tűz,
szívünkben ajtó, ablak,
csak akkor ki kellene szállni,
olvasni, utazni, kaját csinálni,
a fűszereket okosabban variálni,
ajtót nyitni, időt adni neked,
hogya x vagy y megértse,
de nem értem én se,
mit is kell elmesélnem,
mielőtt a föld, a virágok
lassan fölemészti húsom
a téli farkasok nevében.

Házsongárd-szvit

akkor mit is akarsz tőlem?
– én, a gyertyás, itt ülök megint,
valami kérdés kellett

novembertől novemberig,
sötét van, piros fények
és krizantém, és eddig mintha
simán ment volna minden,
ha minden alkalommal is
azt hittem induláskor
ez akár az utolsó lehetne,
budapesttől szeredáig
az összes elrugaszkodások,
az összes elszívott utolsó
– füstös gölem mindenik,
várni, várni türelemmel
mindörökké, most is itt,
függés, függés, én nélküled
hogyan leszek valaki,
ez itt mind elhagyhatatlan,
különben is, milyen jogom van
nézni beléd, tükörkatlan,
megkérdezni, melyik az igazi,
megvétőzhatatlan oldalam.

RG 34

az enyém a másnap.
amit vetsz azt aratsz,
mondja benne Lou Reed,
megveti lábát, körülnéz,
kér még egy poharat.
nomádok viszik a nyarat
valamerre, vissza, délre,
hegedűjükön zenél a szél.
az Úré a föld és annak
teljessége, idézte apám
az Írást, emlékezz fiam,
ha többé vissza nem is térsz.
hallgat bennem a hiány,
mielőtt feleszmél és lesújt.
előbb-utóbb levágják
minden király fejét.
láthatatlan láthatóvá,
lélek testté, pont úgy,
ahogy összedől némán,
mihelyt megszólal az új,
a régi Leviathán.
nincs földem nékem,
csak a férhetetlen
áradat, a villanás
hajnalban, nézz rám,

Uram, imhol vagyok,
a Te hűtlen szolgád,
tétova és tetovált,
add nekem poharad,
mert enyém a másnap.

RG 50

az első ébredés korán és kint talán süt
kávémba mostmár cukrot sem teszek
ha kérdik majd beszélék én velük
barátom egyik úton sem kell végigmenned

és ami késik az majd el is múlik
elhittem mindent tegnap is hitetlenül
jobbra néz a macskám balra esküszik
így jársz te is sötét világos anyagon keresztül

de ne aggódj nem kell hogy önmagad légy
és nem kell másvalaki sem
legyen elég az ágy a szék a zöld a kék
nem kell megbíznod semmiképp a szívben

így álmodnak kik alszanak a földben
a másnap végre pofátlanul szép
kukák virágzás elkent rúzs manóken
nem voltam soha több csak hivatlan vendég

kellesz nekem de mintha nem is lennél
ha búcsúznod kell búcsúzz hirtelen
így hallgatom a lassított tücsökzenét
így fogadom ha visszajön mit elengedtem

KULCSÁR ÁRPÁD

Gyulakután születtem 1987-ben, itt volt életem első fele, a második Kolozsváron, ahol tanultam: vallást, irodalmat, filozófiát. Gyerekkorom óta költőnek készültem, s lám, még mindig nem készültem el teljesen.

címtelen

Csiki Réka Orsolyának meg Paul Celannak

1. (tél)

elveszett állatok erdeje
tört sugarakkal
és a hó wécéfehér

a tüdő kohója éppen most találja ki
a térhatárokat
valamikor egy tenger volt itt mondd
s árbocok emlékeztek a talajra

a kéreg alatt semmi nem lakik
s tested sosem volt még ily izzó perem
kis jégszilánkok oldódnak
a csarnokterem sötét vizében

2. (nyár)

képzeletében kövek laknak
hideg szuszogásúak
néha félig kilátszanak
néha paták érzik őket

falura költözöl
s az ég előbb a kerteket nyomja le
majd a tetőre hág
szétpattannak a cserepek

a vakolat fejedre hull
remegsz nyirkos ágyadban

3. (ősz)

egy nemlétező szín mögé
búvik a búvópatak
ha felkiáltasz gyöngye szálak szakadnak el

puhulnak kint s bent a szövetek
mint almák egy ház pincéjében
ahonnan kihaltak a lakók
s a szín is ugyanez

4. (tavasz)

megmondom mit láss:
peték bomlanak a levelek alján
megannyi dohogó
kivetett anyaméh

fölötted a méregzöldben
madarak
őket nem láthatod

a világ legfehérebb köveit tetette ide
a városvezetés

míg el nem fogy
egy darázs támadja a méhtetemet
megmondom mit hallj:
madarakat méregzöldben
a hangomat
a buszok mindennapi
és megismételhetetlen indulását

kriptahűvös a levegő
beszívod képzelt dohát
kitalálom ki vagy
hiszen úgy vagyok itt
városban versben
mint megfeszült rugó.

címtelen

1.

az első nap, hogy nem gondoltam rád,
ma van.
ennek azért csak van dokumentumértéke
nem?

2.

Mondtam anyámnak
ha este tíz után hív
azt fogom hinni, hogy halott és
nem veszem fel a telefont

ha kitart éjfélig
akkor persze felveszem
jöjjön, aminek jönnie

anyám egyébként méregzöld paprikába
csomagolja a nyár utolsó leheletét
azt küldözgeti fel a távolsági busszal
és minden este tízkor meghal

most is jön felém a távolsági busz
összekocognak a paprikák.

3.

a test ma olyan
mint a sötét bársony
bomlik s betölti
csillagokat fenő éjszakát
és megjelennek az eltítkolt falak
kapuja kiengedi a kertet
ahová belépsz hogy
puha kövek záporozzák szemhéjadat

2 halott

két halott bolygó
csillag-veszítettek és
jégteknikájúak.

mozgásukat egy majdani távcső
az elnyelt fényből fogja látni
e tekintet hozza el az időt

és elnevezik őket
s az elhalt csillagot is elnevezik

két sötét felükből az egyik
a központ helye felé fordul
a mag mely egykor fényt adott
most a semmi sugárzása

fodraik behullanak
kiepedt szelek barázdáiba
az utolsó rög visszhangja is kiszáll
a gravitáció emléke bágyadtan körbeleng

és lelassítja őket,
hogy a mindenségnél lassabban távolodjanak
a határok felé
e lassúbb mozgás lesz a történetük.

SÁRKÁNY TÍMEA

1995-ben születtem Kézdivásárhelyen. Mióta egyetemista vagyok, a Kézdi - Kolozsvár - Budapest háromszögben próbálok elsajátítani a bölcsész szakmát, de ami fontosabb, igyekszem élni. Ezt már csak a versírás teszi könnyebbé. 2014 óta publikálok különböző folyóiratokban.

pityókastop

kertléchez szorítod homlokod
alattomosan hajszálaidba akadnak
a felpattogzó festékdarabok
hozzásúrlódik bőröd a fához
mély levegő megszédülsz
tenyereddel támaszkodsz
pityóka pityóka pityóka
hadarni kezdesz még erősebben

nyomod homlokod a léchez
hallgatod a porba feszülő lépteidet
most csak ketten játszotok
te pityóka ő lépeget
azt mondják a többiek
ketten nem lehet játszani
mert úgyis tudod ki fog győzni
csak idő kérdése hogy mikor

tenyerel rá fejed mellett a kertlécre
pityóka pityóka stop
így kell ezt csinálni
a stopra megfordulsz
és a mozduló kiesik
ketten játszva nem érdekes
állítják váltig a magukét
de nem ismerik az igazi játékot
gerinc feszülését és homlok súrlódását
lépések gyorsulását és homok sikkasztását
pityóka pityóka pityóka
tágul a tüdő szűkül a pupilla
mióta először próbáltatok
tudod hogy ez sokkal jobb
egyre szaporábban gurguláznak
a pityókák hogy minél előbb lásd
a lendület felszámolódását
az izmok feszülését
kereső tekintete égését
még egy pityóka még egy lépés
hátra szúr testének közelgő melege
pityóka
míg tenyere hozzáér a felforrósodott léchez
hátadat a kertnek vetve sívítasz
stop

hazaút, kispárnával

zsebkendőbe kötötte a házkulcsot
a vászonszatyrot megrakta
dióval kombinéval
majd papucsosan elindult
az udvaron keresztül
kikerülve a daciát meg
a farakást egészen el a kapuig
ami nem volt bezárva

múltkor lestem a konyhaablakból
ahogy a zárt kaput a láncra akasztott
kulccsal zörgette már nem tudta
mit hová hogyan szabadulhat vissza
abba a furcsa nevű falurészbe
amit egyszer gyerekkoromban nekem is
megmutattak de én csak egyformának
tűnő pattogzó festékű utcákra emlékszem

nyitva volt a kapu
megint lestem az ablakból
ahogy magabiztos mozdulattal

lenyomja a nehéz kilincset
megszólal a kiscsengő
ahogy kilép magához szorítja a szatyrot
a bal kezébe felmarkolt kispárnát
és szárazon sírva maga elé mered

vigyetek haza én haza akarok menni
nem tudom milyen rossz emberek hoztak ide
és nem tudom mi a célom itt
haza akarok menni vár az édesanyám
biztos ők is hazaértek már a szénacsinalásból
a gyermekeknek ebédett kellett volna melegítsek
de elhoztak ide szolgálni és nem engednek
félek én nagyon félek attól az idegen
riadt tekintetű lánytól is
aki hátulról átölelve vissza akar vezetni
és azt mondja semmi baj
nagy mama semmi baj

valami bennetek rekedt

nem hitted, hogy a seben
és az elhazudott ceruzatörésen kívül
bármi is fájhatna
talán csak a tenyér helye arcodon
ha kiderülne te törted el
pedig most kaptad iskolakezdésre
a csomagból ennek tetszett leginkább
csontfehér hegye és mélybarna fája

mégsem tudtál felhőt rajzolni
se papírra se égre
egyre gyűltek
a láthatatlan vonalak
egymásra épülő kézmozdulataidtól
hullámosak lettek a lapok mígnem
az égszövetet átszakította a kopó hegy

azzal a haraggal törött szét ujjaid között
amivel anyád verte földhöz az első poharat
az első úgy itt hagylak után

míg te megtanultad kirajzolni magadból
a napot földet vizet levegőt
ő a konyhakövek és parkettalécek réseiből éveken
keresztül próbálta eltakarítani az üvegszilánkokat
de valami bennetek rekedt
egy felhő
egy itt hagylak

JULES RENARD

VÖRÖSKE (8.)

A horog

Vöröske a kifogott halait pucolja. Küllő, küsz, de van néhány sügér is. Késsel levakarja a pikkelyeket, felvágja a hasukat, átlátszó úszóhólyagjukat a talpával pukkasztja ki. Összegyűjti a belsőségeket a macskának. Lázasan iparkodik, a fehéren habzó tál fölé hajolva, és vigyáz, nehogy összevizezze magát.

Lepicné jön megnézni, mit csinál.

– Nagyszerű, szép kis vacsorát horgásztál nekünk össze, ügyes tudsz te lenni, ha akarsz.

Megsimogatja a nyakát és a vállát, de amint visszahúzza a kezét, felkiált a fájdalomtól. Egy horog állt bele ujjá begyébe.

Ernestine odarohan. Nyomában Félix, a báty, majd nemsokára maga Lepic úr is megjelenik.

– Hadd lássuk! – mondják egyszerre.

De ő a szoknyájába rejti az ujját, térdei közé szorítja. A horog még mélyebbre fúródik. Miközben Ernestine és Félix támogatják, Lepic úr megfogja a karját, felemeli, és mindenki láthatja a megsebesült ujját. A horog átdöfte. Lepic úr próbálja kivenni. Jaj! Ne így – kiáltja Lepicné élesen.

Valóban, a horog egyik oldalon a szakállánál, másik oldalon a csomónál van megakadva.

Lepic úr felteszi a szemüveget.

– A fenébe, el kell törni a horgot!

Eltörni, hogyan? A férje legkisebb erőfeszítésére Lepicné összerándul és felüvölt. Mintha a szívét akarnák kitépni. Különben is a horog jó edzett acélból készült.

– Akkor hát, mondja Lepic úr, bele kell vágni a húsba.

Megigazítja a szemüvegét, előveszi a bicskáját, az életlen pengét olyan erőtlenül nyomja az ujjhoz, hogy nem hatol bele. Jobban megnyomja, és izzadni kezd. Kibuggyan a vér.

Lepicné jajgat, az egész család beleremeg.

– Apa, gyorsabban! – mondja Ernestine.

Lepic úr kezdi elveszíteni a türelmét. A felesége ujjá már egyetlen véres seb, ahonnan egyszer csak kihull a horog.

Vöröske távolmaradt az anya körül buzgólkodó családtól. Anyja első jajszávára eliszkolt. A lépcsőn üldögélve, fejét két tenyerébe szorítva, próbálja megmagyarázni magának a történeteket. Bizonyára, amikor bedobta a horgot, az beleakadt a ruhájába, és ott maradt.

Csillag István illusztrációi

– Már nem csodálkozom, hogy nem akartak többé harapni a halak.

Miközben anyja jajgatását hallgatja, eleinte nem érez fájdalmat. Hiszen hamarosan ő is jajgatni fog, nem kevésbé hangosan, olyan hangosan, ahogy csak bír, ameddig bereked, hogy anyja minél előbb higgye megbosszulva magát, és békén hagyja.

Az összeszaladt szomszédok faggatják:

– Mi történt, Vöröske?

Nem válaszol. Befogja a fülét, vörös arcát teljesen eltakarja a tenyerével. A szomszédok a lépcső alatt gyülekeznek, várják a fejleményeket.

Végül előjön Lepiciné. Sápadt, mintha a gyermekágyból jönne, és mint aki nagy veszedelmet állt ki, büszkén lépked, gondosan befáslizott ujját maga előtt tartva. Legyőzi a még nyillaló fájdalmat. Mosolyogva néz a közönségre, néhány szóval megnyugtatja őket, és szelíden így szól Vöröskéhez:

– Fájdalmat okoztál nekem, kicsi fiam, de tudod, hogy nem haragszom rád. Nem a te hibád volt.

Soha nem beszélt így Vöröskével. Az meglepetten emeli fel a fejét. Látja anya kötszerrel vastagon, tisztán bebugyolált ujját, amely olyan, mint a szegény gyerekek rongybabája. Égő szemeit elfutja a könny.

Lepiciné lehajol hozzá. Vöröske megszokott mozdulatával védekezésül maga elé kapja a könyökét. De az anyja nagylelkűen megcsókolja őt a népes közönség előtt.

Vöröske semmit nem ért, potyognak a könnyei.

– Hiszen mondtam, hogy nincs semmi baj, megbocsátottam neked! Ennyire gonosznak hiszel engem?

Vöröskét rázza a zokogás.

– Mi lelte ezt a gyermeket? Azt hihetnéd, hogy nyúzzák, mondja Lepiciné a szomszédoknak, akik megvannak hatódva a jószágától.

Megmutatja nekik a horgot. Kíváncsian vizsgálgatják. Egyikük megállapítja, hogy nyolcas méretű. Lepiciné lassan teljesen visszanyeri közlékenységét, felszabadultan meséli a balesetet a szomszédoknak.

– Akkor meg tudtam volna ölni, ha nem szeretném annyira. Milyen veszélyes tud lenni egy ilyen semmi kis horgot! Azt hittem, vége az életemnek.

Ernestine azt indítványozza, hogy temessék el a horgot egy gödörbe, a kert egy távoli pontján.

– Dehogyan!, kontrázik Félix, a báty, én megtartom horgászni. A nemjóját, egy ilyen vérral áztatott horgot az igazi! Reszkessetek, halak! Akkorákat fogok kiemelni, mint a combom!

És megrázza Vöröske vállát, aki még mindig nem tért magához a döbbenettől, hogy megúsza a büntetést, és elfúló hangon nyögdécsel, miközben bő vízzel mossa sírástól eltorzult, vöröslő arcát.

Szócs Imre fordítása

TÓTH KRISZTINA

A lány, aki nem beszélt

Móra, 2015

Egyszerű a mesefűzér nyelvezete, rövid, tömör mondatokban olvassuk, hogyan élt magányosan az erdőn a két ember. Az elbeszélő nem azonosul a szereplőkkel, a mese nyelvezete visz bele az érzésvilágba. Az asszony és az „ember” járják az erdőt, földbe vájt üregben telelnek. Nem ma élnek, nem a mi tudásunk szerint: ők nem tudják például, hogy azért nő az asszony hasa, mert gyermeket vár.

Az asszony háromszor szül, gyermekei mesés lények, a természet szülöttei: az elsőszülött egy éjjel született bagolyfióka, akit el is engednek, amint megszületik: „Az asszony úgy találta, a gyerek nagyon szépen huhog, de nem akart vitatkozni. Fogta, elengedte, az meg fölrepült a tölgyfa legmagasabb ágára, onnan nézett rájuk lefele.” A második gyermek is természeti lény, ezúttal egy kék szemet szül az asszony, az emlékező forrást. Később, ahogy sír az elhagyott kék szem, ez fogja megmutatni

Tóth Krisztina könyvében három, egymástól függetlenül is értelmezhető mesefűzér olvasható, amelyek egy narratív szálra épülnek. A *teknő*, *Az emlékező forrás* és *Az erdei emberek* című részekből összeálló történet mitikus világba varázsol, aminek a mélyén olyan valóság húzódik, amit emberek ma is megélnék. Nem könnyed varázsmese ez, hanem olyan történet, ami egyszerre hord magában emberi sorsokat, és mutat meg egy számunkra idegen látásmódot.

Erős kezdéssel indít a mese, ami a nincstelenség közepébe vezet: „Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy cigány asszony, aki az emberével lakott kint az erdőn. Nem volt semmijük, még házuk sem.” Amikor a mesét 6. osztályosokkal olvastam, kissé visszahőköltek a cigány szón, meglepte őket, hogy ez a mese egy cigány asszonyról és az ő „emberéről” szól. Innen, egy másik világból indul a mese, hogy aztán valami többet tudjunk meg.

Tóth Krisztina író, költő, örökbefogadó szülő
(Fotó: Marjai Judit)

az elfelejtett múltat a cigány asszonynak és „emberének”, akik majd így találhatnak egymásra harmadik gyerekükkel, akit szintén elhagynak.

A harmadik gyermek egy kislány, akit úgy hagyott egy teknőben az anyja, hogy meg sem nézte, ezúttal mit szült, inkább elfelejti. A második két mese erről a kislányról szól, az „árokparti teremtményről”, akinek „a szeme nagy volt, mint a bagolynak, és olyan fekete, mint az ördög olajos segge lyuka, de égszínkék, nagy könnycseppek peregtek belőle.” A leírásban és a párbeszédekben használt fogalmazásmód nem köznyelvi, hanem a szereplők világát tükrözi, az ő szókincsüket használja, hogy érzékelhetővé tegye a megmutatott világot.

A gyönyörű kislányt, a „titokzatos istencsudáját” előítéletek nélkül veszi megáhoza a család, amely rábukkan, befogadják és megszeretik őt. *A beszéd az emberi világ jellemzője, az emberi viszonyok legfontosabb kötőanyaga, de az erdei kislány úgy kötődik a természethez, hogy annak nyelvén beszél:* „Némának se lehetett gondolni,

hiszen gyönyörű erdei hangokat hallatott, és siketnek se, hiszen utánozta a szél zúgását a mezőkön, utánozta a füvek dúdolását.”

A történet akkor teljeseedik ki, amikor a lány, aki nem beszél, bátyja és másik két testvére, a bagoly és az emlékező forrás segítségével rátalál nemzőapjára és szülőanyjára. A lány már emlékszik, és most már beszél is, de az őt felnevelő családját sem hagyja el.

Részlet: „Ők az én szülőanyám és nemzőapám, és ő az én kék szemű forrástestvérem, ő pedig az én kerek szemű bagolytestvérem – sorolta a lány gyönyörűséges emberi beszéddel. – Ti pedig – fordult az apjához és az anyjához – az én drága szüleim vagytok, akik hazahoztatok engem a teknőben, és emberi szavakra tanítottatok.”

Tóth Krisztina mesefüzére a másság és az elfogadás története, a felejtés és a hazatalálásé, az elhagyásé és az otthonra lelése, olyan mesevilág ez, ami ez emberi érzések valóságába vezet vissza.

DÓKA PÉTER

A kék hajú lány

Móra, 2013

Olivér története nem éppen szokványos helyszínen zajlik: a regény helyszíne egy gyerekkórház, ahová azért kerül Olivér, mert születésnapján lezuhan egy magas fáról.

A regény a kinti világtól elzárt közegben zajlik, ahová mindenki magával viszi rejtegetett érzéseit, titkait. Azért is tetszett meg ez a történet, mert felidézte bennem, amikor hetedikes koromban kórházba kerültem, és egy kórterembe fektettek egy román és a roma lánnyal, de egy kétéves kislány is anyukájának fogadott.

„A zuhanás olyan, mint a repülés, csak jobban fáj.”

Olivérnek nincsenek barátai, ragaszkodik plüsspatkányához, családja sem érti meg, viszont a kórházban barátokra talál: előbb megfigyelő, majd segítő lesz. A regényben élesen rajzolódnak ki az emberi sorsok, találkozások, félelmek és vágyak. Olivér mindenkinek igyekszik segíteni, de végül leginkább a kékhajú Mirát szeretné megmenteni, aki halálfélelmét vámpírrajzai-ban próbálja feloldani.

A könyv, tematikáját tekintve, ahhoz a vonulathoz tartozik, amely a viselkedési és/vagy pszichés zavarokkal küzdő gyermekek történeteit írja meg, teszi megközelíthetővé. Olivérnek nemcsak a keze törik össze a zuhanáskor, hanem néha sötét alagutat lát, amely beszippantja, magához hívja. A kórházban mégis megszabadul önsajnálataától, és a rájuk fordított figyelemmel segít a betegeknek meggyógyulni (egy anorexiás és egy evésfüggő srácnak, egy társfüggő kamasznak és egy magányos öregembernek, akit nem látogat meg az unokája).

A segítségnyújtás önségítő is Olivér számára, az viszont kérdés marad, hogy képes lesz-e Mirának is el-

**A regényhez
könyv-trailer
is készült.**

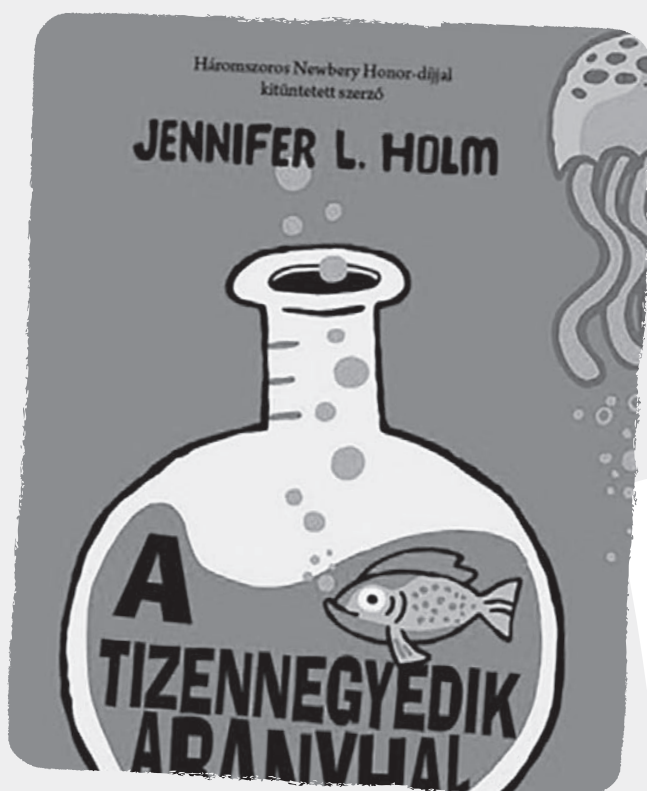

hozni a gyógyulás csodáját, hiszen ők ketten annyira hasonlítanak egymáshoz, hogy talán ez már meghaladja Olivér „képességét”.

JENNIFER L. HOLM

A tizennegyedik aranyhal

Cicero Könyvstúdió, 2015

Az amerikai író nő regénye mintha azzal a kérdéssel kacérkodna, hogy vajon a tudomány a lehetőségek vagy a lehetetlenségek világa-e.

A tizenegy éves Ellie „rendes” életet él rendhagyó, kissé bohókás és pörgős szüleivel: szereti, ha a dolgok

a megszokott kerékvágásban vannak, csak hogy ebben a történetben valami mégis kizökkenti a főszereplőt korábbi életéből.

Aki változást hoz Ellie életébe nem más, mint a nagypapa, illetve a tudós nagypapára emlékeztető tizenéves fiú, aki nem a lehetetlenben hisz, hanem a lehetségesben. (Hiszen a nagypapa mindig is az örök élet titkát kutatta.) Tudós könyv ez, nem csak tudománnyal: valódi kérdésekkel és érzésekkel, jópofa humorral és kellő lazasággal, úgy, hogy nem akarja magát az olvasóra tukmálni.

A Szilvamağ olvas blog szerzőjének egy pozitív és egy negatív megjegyzése a könyv margóján:

Tetszett a könyv: mert egy 11 éves lány volt a könyv főszereplője, mely eddigi tapasztalataim szerint ritka, mint a fehér holló.

Nem tetszett a könyv: mert az író stílusa és elbeszélése annyira egyszerű volt, hogy ha azt mondták volna nekem, hogy ez a könyv csak a végleges verzió egy előzetes változata, azt is simán bekajáltam volna.

A hitvesi szeretet próbatételei

Újabb történetünk is hasonlít az eddigiekhez: meglepő; régi korok embereiről, régi olvasók izléséről árulkozik. És ismét olasz földön járunk, Olaszország egy kulcsos városában. Grizeldisz – akivel az eset megtörtént – a 11. század táján élt; valójában az olaszok által igencsak szeretett történetét is az olasz novellaíró, Boccaccio örökítette meg, akitől kortársa, Petrarca vette át. Innen jutott el magyar fordításban magyar földre, francia, angol nyelven pedig Európa többi részét is bejárta.

Az egyik főszereplő Volter (Walter), egy fiatal, természetes, megbecsült családból származó jó hírű vitéz, aki

*Vadász-, madarásztást igen kedvel vala,
Mindenestül magát annak adta vala.
Egyéb mulatságát hátra hagyta vala.*

Annyira a szenvedélyének él, hogy megházasodni nincs ideje. Erre a város lakói figyelmeztetik és kéri. Együttal azt is felajánlják, hogy megfelelő házastársat keresnek számára. Volter azonnal kijelöli a menyegző időpontját. Ezután maga indul el menyasszonyt keresni.

Egy közeli faluban él Jankula, a szegény parasztember, Grizeldisz nevű lányával. A lány szép, szerény, szorgalmas, jó erkölcsű. A juhok legeltetése közben fon, otthon sző. Volter vadászat közben pillantja meg, beszédbe azonban nem bocsátkozik vele.

Elérkezik a lakodalom kitűzött napja. Volter díszes menyasszonyi ruhát készíttet elő, becsomagoltatja. A kíváncsi násznép összegyűl, s Volter vezetésével a lovasnász útnak indul. Mindenütt bámészkodó tömeg kíséri őket. Munkája végeztével barátnőivel együtt

**A vadász Volter megpillantja Grizeldiszt.
Illusztráció Petrarca művéhez.**

Grizeldisz is az út szélére áll, végignézni a násznép vonulását, megtudni a szerencsés menyasszony kilétét.

Volter a násznéppel a szegény Jankula házához hajtat, s az ámuldozó apától megkéri lánya kezét. Grizeldisz csak ekkor szerez tudomást arról, hogy ő a kiválasztott. Volter arra kéri, hogy mindenben férje akarata szerint éljen. Grizeldisz megfogadja ezt. Menyasszonyi ruhát adnak rá, lóra ültetik, a palotában lakodalmi lakomát ülnek, táncol és vitézi játékokkal.

Volter boldog házasságban él feleségével. Távollétében az asszony törvénykezik, szolgáltat igazságot. Idő múltával lánygyermekük születik. Volter most veti alá feleségét az első próbának: alacsony származásával szegényt hozott a férj családjára, ezért a született gyermeket el kell pusztítaniuk. Grizeldisz, fájdalmát elfojtva, elfogadja férje döntését, aki egy szolgálóval eltüntetteti az újszülöttet.

Négy év múlva újabb, ezúttal fiúgyermek születik házukban. Volter újra próbára teszi felesége bizalmát. Arra hivatkozva, hogy holta után a parasztember Jankula unokája nem veheti át tőle az uralkodást, a fiút is halálba küldi. Grizeldisz ezt a döntést is elfogadja, mondván, hogy amikor felöltötte a menyasszonyi ruhát, férje minden szándékának alávetette magát.

Volter a két gyermek eltüntetése miatt a világ előtt nem tudja megvédeni a becsületét, gonoszágának megszűnése földön híre megy.

Évek múltán újabb próbatételt készít elő. Felesége alacsony származása miatt a pápától engedélyt kér, hogy elválhasson tőle, s újabb, méltó feleséget hozzon a házához. Grizeldisz ezt a hírt is elfogadja. Férjének boldogságot kíván az újabb házassághoz, ő pedig leveti a drága ruhákat, csupán egy inget kér közülük megtartani, hogy az emlékeztesse szeretett férjére. Amerre megy, a nép együttérzően, sajnálkozva tekint utána.

Az esküvőre megérkezik az ifjú menyasszony, fiatal rokona kíséretében. Volter az elűzött feleségét is az udvarba hívja. És ezzel már a történet meglepő befejezése következik. Rátok bízom, hogy elolvassátok ezeket a sorokat, amelyekben Volter így szól a feleségéhez:

*Elégé megláttam szívednek mélységét,
Szerelmes Griseldis, hozzám nagy hűségét!*

*Nem hiszek én mostan ég alatt oly embert,
Ki ő házassával ígyen cselekedett,*

*Annak hűségéről ily bizonyóságot tett,
Avagy végre mindent ennyire vihetett. (...)*

*Te vagy az én társom – Volter mondja vala –,
Nem volt más énnékem, sem léssen – azt vallja –,
Azkit jegyesemnek te alítasz vala,
Az az te leányod, kit elvittek vala.*

*Az ifjú peniglen, kit rokonnak mondnak,
Azt is úgy esmérjed, mint édes fiadat,
Kit népek Volterról nevöztenek vala,
Ím, mind egyetemben most tenálad vannak.*

*Higgyed, kit énrólam mostan űk véltének,
Azvagy engemet kik kegyetlennek vélték,
Hogy én gonosz voltam az én jegyesemnek:
Nem voltam kegyetlen én az gyermekimnek.*

*Ezt is gondolhatják, hogy nem kárhoztattam
Asszony-házasomat, hanem csak próbáltam.
Az én magzatimat fel nem mérsárlottam,
De csak egy ideig űket eltitkoltam.*

Kiderül tehát, hogy Volter, felesége tudta nélkül, a két gyermeküket nénje gondjaira bízta. S miután felesége a három kegyetlen hűségpróbát kiállta, boldogan gyűjti maga köré a családját. Számára a felesége hűsége fontosabb, mint a származása. A történetíró Istvánfi Pál elégedetten fejezi be művét:

*Ezeröttszázharminckilenc esztendőben
Ez kisedd krónikát szerzé egy énekben
Istvánfi Pál, mikor vala jó kedviben,
Hertelen indulván király örömeiben.*

A szerző nemesi családban született, Pécsen tanult, majd tizenkét évet az olasz Páduában töltött, jogi tanulmányokkal. 1530 táján tért vissza a család birtokára. 1532-ben török fogságba esett, ahonnan váltságdíj ellenében szabadult. Aktív szerepet vállalt az ország törvényeinek írásában, a diplomáciai és a történelmi eseményekben. Volter és Grizeldisz történetét 1539-ben írta meg. Egyedüli ismert műve. A magyar olvasók több kiadásban vehették kézbe.

Kedves olvasók, az elmúlt hónapokban egy régi kor kedvelt történeteit elevenítettük fel. A korszakot az euró-

pai művelődéstörténet a reformáció koraként tartja számon. Nyugtalan, zaklatott időszak volt. A törökkel való harcok napirenden voltak, és ugyanekkor zajlottak a protestáns hit előretörése miatti vallási villongások. Látható, hogy ennek a kornak az írói nemesek (főnemesek) voltak, akik a harcok és diplomáciai ténykedésük szüneteiben

A vadász Volter megpillantja Grizeldiszt. Illusztráció 1904-ből.

vettek (bizonyára lúd)tollat a kezükbe, s magyar nyelven verselték meg az Európa-szerte keringő történeteket. A versek kéziratban, másolatokban és változatokban terjedtek; a kéziratokat a frissen megjelent nyomdák újra és újra kinyomtatták. A kézirat és nyomtatott történetek a szóbeliségben is meggyökereztek, eljutottak az olvasni nem tudó tömegekhez is. Az olvasáskultúra (a felekezeti oktatásnak köszönhetően) ekkor kezdett – egyelőre szűk körben – meghonosodni. S bár ekkor elsősorban a vallásos irodalom olvasása volt napirenden, terjedésében nagy szerepük volt a szórakoztató olvasmányoknak (kalendáriumok, ponyvairodalom).

A széphistóriának nevezett versek gyakran hivatkoztak a klasszikus, görög és római mitológiára, a bibliai példázatokra, valamint történelmi eseményekre. Sajátossága azonban az, hogy a családi élet bensőséges érzéseit és szélsőséges eseteit, helyzeteit verselték meg, s ezen belül gyakran az asszonyi sorsot. A szórakoztatás mellett erkölcsnemesítő, tanító, nevelő jellegük volt. Az apák, a férjek, a vitézek gyakran kegyetlen döntéseket hoztak, de a történetek minden esetben elítélik a kegyetlenséget. Ezért mondtuk néhány hónappal ezelőtt, hogy a széphistóriák a házasság és a család, a szerelem és a szeretet fontosságát hangsúlyozták. Épp emiatt a történetek gyakran változtatták formájukat, terjedelmüket, a szerzői, a mesélői szándéknak megfelelően. Későbbi korok művészei is gyakran ihletődtek belőlük, színpadra dolgozták át, megfilmesítették őket. Egy-egy történet története az európai művészet útját, alakulását, összefüggéseit teszi láthatóvá.

Az élet gyökereit kutatva

A Szín-téren:
Theo Jansen holland
feltaláló, kutató, művész,
„a modern Leonardo da Vinci”

Sárga műanyag csövekből, palackokból, horgász-szinórból, ragasztószalagból készülnek kinetikus szobrai, kötegelővel egymáshoz rögzítve. Szárnyuk is van a százlábúaknak. Úgyesen a szél segítségével lépegetnek a holland partokon, a homokban, könnyebben, mint a ke-
rekes járművek. Ha alábbhagy a szél, megtorpannak a szerkezetek, amikor felkel a szél, továbblépnek a szörnyek. Felfogják a fuvallatot, tárolják, ebből nyerik az energiát, amit majd a lábukba pumpálnak, így szélcsend esetén is haladhatnak. Egyszerűen fantasztikus az, aho-

„Csontvázaim képesek a széllel járni. Megszállottá tettek. Átaluk helyem van a világban, megélhetést kaptam tőlük. Szükségünk van egymásra... tulajdonképpen most már nem tudnék élni nélkülük.”

gyan léteznek, ijesztően reális az egész! Az anima teszi velünk, az ember és a természet életet lehel a műszaki leleménybe, a tárgyba, ami mozgásba lendül, mi meg el-
hihetjük, hogy lelke van. Hipnózis. Főleg, ha már láttunk egy-két bogaras, szörnylényes filmet életünkben!

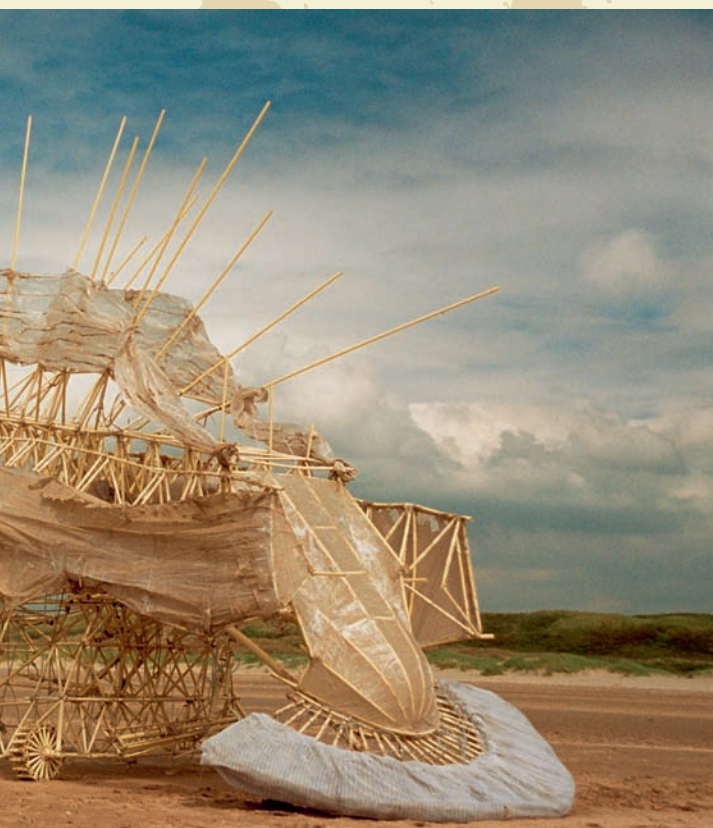
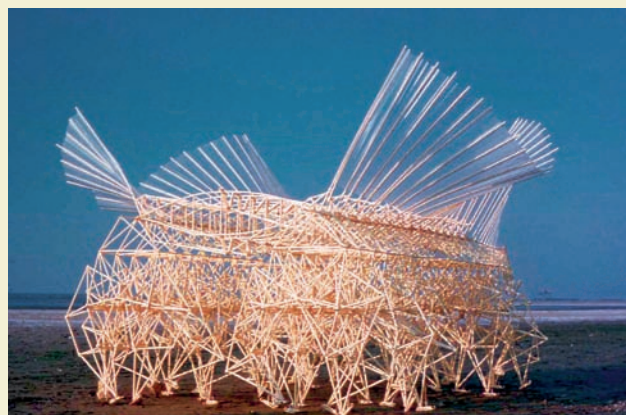
Hogy élőlényszerűek, hogy új életformák, ez az alkotóban a folyamat során fogant meg. 1990 óta játszva kísérletezik a monstroomokkal, több verzió is készült már belőlük. Az első példányokat ragasztószalaggal rögzítette, esetlenek voltak, inogtak és botladoztak. De feltalálónkat hajtotta valami varázslat, és nem lankadt. A mű-

vész is tanult a tapasztalat során, így lényei is természetes fejlődésen estek át. Egyenes a testtartásuk, biztos a lépésük. Némelyikükön fapados érzékelő van, azaz ha lelógó gumicsövén már nem levegő jön, hanem víz, az bajt jelent. Ha akadályt észlel, irányt változtat. Ha erős szél fúj, belekalapálja lábait, vagy befűrja orrát a homokba.

Jansen nem titkolt szándéka az, hogy ízeltlábú szörnyei egyszer majd önálló életet élnek a parton.

Eleinte festőnek tanult, a fizika is érdekelte. Később a robotika és a repülés tana foglalkoztatta. Megrajzolja, számítógépes programokkal szimulálja a mozgást, aztán teszti őket. Az életrevalóbb fajokat megépíti, a gyengéket kidobja, hagyja „meghalni”.

A rákhoz hasonló szobrát tíz évvel ezelőtt kint hagyta a londoni Trafalgar téren. Elképesztő hatást keltett! Az embereknek nehéz elhinniük, hogy a csövek nem élők, hogy nem hajtja motor őket, hogy nem robotok. A közönség letaglózva bámulja a csodát. Ha felébred a varázslatból, játszhat vele, sétáltathatja.

Jansen arra figyelmeztet bennünket, hogy legyünk újra érzékenyek a környezetünkre, járjunk nyitott szemmel és adjuk magunkat át a játéknak. Mert az élet ijesztő és izgalmas is egyben. (Portréfilm a strand-bestiákról és a művészről itt található: vimeo.com/22132037)

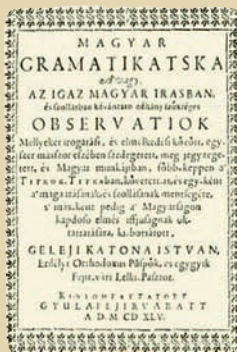

Édes „anyabeszéletünk” – nyelvújítók és szófaragók

Erdős Sylvester János magyar népnék ajánlott Újszövetség-fordítása volt az első, hazai nyomdában készült magyar nyelvű Biblia (1541)

Geleji Katona István Magyar Grammatikatskájája volt „az igaz magyar írásban és szóllásban kívántató néhány szükséges observatiokat” tartalmazó első magyar nyelv-művelő könyv

Apáczai főművének címlapja (Magyar encyclopaedia, az az minden igaz és hasznos böltsésegnek szép rendbe foglalása és magyar nyelven világra bortsátása)

„A magyarságot (...) nemzetté a magyar szó teremtette” (Tamási Áron)

Mátyás király korában a történetíró Galeotto Marzio igen elcsodálkozott, hogy a magyar urak és parasztok egyformán beszélnek. Az elemi iskolák oskolamesterei magyarul tanították olvasásra, betűvetésre a gyerekeket, 1553-ban Kolozsváron az első magyar ábécéskönyvet is kinyomtatatták „a gyermeketskéknek és egyéb együgyü keresztényeknek épülésére”.

1844-ig – a magyar nyelv államnyelvként való elismeréséig – a latin volt a törvényhozás és a tudományok nyelve. Az országházban latinul szónokoltak a honatyák, a gimnáziumokban és az egyetemeken latin nyelven tanítottak: „minden csak deák nyelven fordul elő, innét a nyavalyás gyermekek nyakcsapásokat és

vesszőzéseket szenvednek” (18. századi leírás). Az arisztokraták társalgási nyelve pedig egyre inkább a német vagy a francia lett.

Igaz, akkoriban szavunk is kevés volt a közügyek megvitatására, a természettudományok oktatására vagy a választékos társalgásra, annak ellenére, hogy az 1500-as évektől nem egy – elsősorban erdélyi – tudós tekintette értékes kincsnek anyanyelvünket.

Erdős Sylvester János, az első magyar nyelvtankönyv szerkesztője (1539), maga alkotta elnevezéseket használt könyvében: másvalzengő (másshangzó), névirtvaló (névmás), beszídhézvaló (határozószó) stb.

Geleji Katona István, az emberiség

és a földrendés szavak alkotója, Magyar Grammatikatska (1645) című írásában javasolta szókészletünk bővítését: „ha szép szók a lélemény, gyűjtemény, alkotmány, hagyomány etc., miért nem ezek is: szerzemény, képzemény, küldemény, tetszemény, tojomány, hozomány, rakottmány?”

A magyarul oktató Apáczai Csere János felismerte, hogy tanítványai az ismereteket csak „az anyok tejével szopott” nyelven sajátíthatják el, „oly könyvet adva az ifjúságnak kezébe, melyben anyai nyelvén minden szép és hasznos tudományokat olvashatnak.” Tankönyvnek szánt Magyar Encyclopaediájában (1653) elsőként összegezte magyar nyelven kora tudományos ismereteit.

Felsőcsernátoni Bod Péter, az első magyar nyelvű irodalmi lexikon, a félezernél több magyar író életrajzát és műveit ismertető Magyar Athenas szerkesztője (1766)

Bod Péter „sok esztendőök alatt, nem kevés szorgalmatossággal egybe-szededetett..., 's jora-valo felserkentésekre közönségessé tett” Magyar Athenasának címlapja

Faludi Ferenc pap-költő a hófehér, zsebóra, napirend, nyelvboltás, nyelvjárás, ilyesmi szavakkal gazdagította nyelvünket az 1700-as években

A magyar felvilágosodás korának meghatározó egyénisége volt a bihari remeteként is emlegetett Bessenyei György testőrtiszt, költő

Kazinczy Ferenc író, műfordító, az irodalmi közélet szervezője, a nyelvújító mozgalom vezéralakja

A széphalmi kúria, ahol Kazinczy tanulmányait, vitairait, emlékiratait és hatezernél több levelét írta az 1800-as évek első évtizedeiben

„...irodalmi ősatyjaink: Bessenyei, Kazinczy, Csokonai, Berzsenyi, Kölcsey és társaik nélkül ma nem volna magyar irodalom, de nem volna szó, nyelv, mai magyar beszéd sem.” (Nemes Nagy Ágnes)

Az 1770-es években, a felvilágosodás, a nemzet öntudatra ébredésének korában kiteljesedett nyelvújító mozgalom célja anyanyelvünk tudatos pallérozása, gazdagítása, az idegen szavak magyarral történő helyettesítése volt. Szépírók és szakírók sora csatlakozott a mozgalomhoz, amelynek vezéralakja Kazinczy Ferenc lett. (Fennmaradt szóalkotásai például az *alkalom*, *dereng*, *egyesület*, *évszak*, *felvonás*, *fűzet*, *gyönyör*, *kedvenc*, *keringő*, *korszellem*, *magány*, *részvét*, *szellem*, *szerény*, *szorgalom*, *tökély*.)

Munkájuk eredményeként a szép-irodalomban, a szakirodalomban és a társalgási nyelvben magyar szavak ezrei honosodtak meg.

A nyelvújítók leggyakrabban szóképzéssel gyarapították szókin-

csünket: *billentyű*, *értelem*, *féltékeny*, *festmény*, *mérnök*, *öltöny*, *szenvedély*, *társadalom* stb. *Állítmány* lett, amit állítunk, *élmény*, amit átélünk, *vetemény*, amit elvetünk, *növény*, ami növekedik stb. Csonkítással teremtetett szavaink például az *eskü* az *esküszikből*, *tan* a *tanítból*, *vizsga* a *vizsgálból*.

Szép szavak születtek szóösszetétellel: *alkonyipír*, *búskomor*, *gólya-hír*, *láthatár*, *rendőr* stb.. A csonkított szavakból alkotottakban – *csipesz* (csípő eszköz), *csőr* (cső orr), *elnök* (elöl ülnök), *gyufa* (gyújtó fácska), *higany* (híg anyag), *indok* (indító ok), *könnyelmű* (könnyű elméjű), *lég* (levegő ég), *rovar* (rovátkált barom), *talaj* (talp alj), *zongora* (zengő tambura) stb. – ma már nem is érzékeljük az összevonást.

Felújítottak régi kifejezéseket (*áradat*, *aggastyán*, *betegség*, *hon*, *lomb*), és az irodalmi, társalgási nyelv rangjára emeltek népi, nyelvjárási szavakat (*barangol*, *betyár*, *bozontos*, *csalít*, *csökönös*, *hullám*, *kandalló*, *kelengye*, *meder*, *moraj*, *rimánkodik*, *róna*).

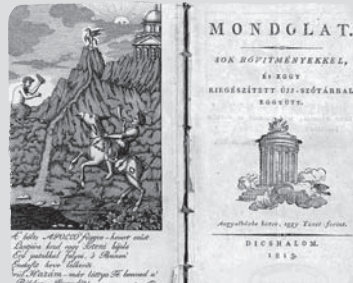
A kor csatározásainak emléke a mozgalom vadhajtásait bírálók gúnyirata, a *Mondolat* (1813), benne olyan elrettentő kifejezésekkel, mint *betűírás* (helyesírás), *gyókerhiszem* (alapelv) vagy *tanakmányos nyelvémség* (nyelvészet), akárcsak az összeállításunk címébe emelt *anyabeszélet*. Maradiságukat bírálta Kölcsey Ferenc és Szemere Pál *Felelet a Mondolatra* című satirikus írása (1815).

Kazinczy Ferenc és a reformkori irodalmi élet egyik fő szervezője, Kisfaludy Károly (Orlai Petrich Soma: *Átadom a stafétát*, 1859)

Szemere Pál szóalkotásai – *ábránd*, *dalnok*, *divat*, *eszmény*, *ellenőr*, *erély*, *ipar*, *irodalom*, *jellem*, *regény*, *titkár*, *ünnepély* stb. – ma is élnek nyelvünkben

A *Mondolat* című gúnyírat címlapján Kazinczy számárháton iparkodik a múzsák hegyére, a Parnasszusra

A magyar növényneveket elsőként rendszerező Földi János orvos, természettudós, nyelvtudós, a magyar állattani szaknyelv megteremtője

A népi növényneveket összegyűjtő és mintegy félezer új szakkifejezést alkotó Diószegi Sámuel lelkész és Fazekas Mihály költő szobra Debrecenben

Dugonics András piarista szerzetes, tanár, természettudomány szavunk és számos matematikai szakkifejezés megalkotója

„Minden nemzet a maga nyelvén lett tudós, idegenen sohasem” (Bessenyei György)

„Nyomorult az a nemzet, mely tudományt csak idegen kútfőktől meríthet” – írta több mint 350 évvel ezelőtt Apáczai Csere János. Az anyanyelvű oktatás és a tudományok széles körű megismertetése szükségessé tette a magyar növény- és állattani, matematikai, kémiai, orvosi stb. szókincs megteremtését.

Földi János 18. századi polihisztor a népnyelvet ajánlotta a növény- és állatnevek forrásának, javasolva a megtévesztő vagy sértő nevek (sátánfű, hügyfű stb.) elvetését. Munkásságának köszönhető közel ötszáz állatnevünk (ökörsem, pacsirta, sárgarigó, széncinege, vörösbegy stb.)

Diószegi Sámuel és Fazekas Mihály közös munkája volt az első ma-

gyar növényhatározó, a *Magyar füvészkönyv* (1807), amely háromezer-nél több növény magyar nyelvű leírását tartalmazta. Mintegy háromszáz ma is használatos szakszót alkottak (szzirom, hímpor, bibe, porzó stb.).

Matematikai alapszókincsünk jelentős része Dugonics András nyelvűjtő munkájának eredménye (bizonyítás, egyenlet, gömb, háromszög, henger, sugár, szög, végtelen). Műveiben – *A tudakosságnak könyveiben* – „tisztá magyar szavakkal élt”, és állította: „nincs a világon semmi a mit magyarul ki ne lehessen mondani csak ésszel forgolódgjon az ember.”

A 16–17. században a művelt orvostudorok nyelve a latin volt, a népi gyógyítók (füvesemberek, javasaszonyok) magyarul írták körül a be-

tegségeket (*dühes busulth bolondsag, belsoe rettenetes hartz* stb.).

Geleji Katona István alkotott ugyan néhány orvosi szakkifejezést (*fáradékony, terméketlen*), Apáczai enciklopédiájában is feltűnnek saját szavai (izzadás, *a fül dobja*, *a vérnek keringése*), az igazi előrelépést azonban Bugát Pál munkássága jelentette. A sebésznövéndékeit 1825-től magyarul oktató orvos negyvenezer magyar szakkifejezést tartalmazó szótárt szerkesztett *Természettudományi szóhalmoz* címmel (1843). Száznál több általa alkotott szó – *agy, csipesz, fehérje, gyógyszer, halottkém, heveny, hőmérő, hőmérséklet, ízület, járvány, kedély, kórisme, közérzet, látlet, légcső, műtét, tapasz, tüdővész* stb. – napjainkban is nélkülözhetetlen.

Az első nyomtatott magyar orvosi könyv „az emberi Testnek belső Nyavalyáinak Okairól, Fészkeiről (...) sok ügye fogyott szegényeknek hasznokra” (Pápai Páriz Ferenc, 1695)

A magyar orvosi szaknyelv megalkotásában úttörő szerepet játszó Bugát Pálnak köszönhetjük a *bálna, csillagkép, éggömb, földgömb, távcső, ellenszenv* szavakat is

Révai Máttyás Miklós nyelvtudós, a *helyesírás* szó alkotója, aki Toldy Ferenc irodalomtörténész szerint „helyesen beszélni tanította a nemzetet”

Baróti Szabó Dávid *Kisded szó-tára*, „mely a ritkább magyar szókat az abc rendi szerént emlékeztető versekben előadja” (1784)

Az első magyar nyelvű hírlap, a Rát Mátyás által 1780-ban alapított *Magyar Hírmondó* fejléce

Az úrhölgyek és polgárosszonyok számára szerkesztett 19. századi női lapok (például a *Hölgyfutár*) a magyaros viseletet népszerűsítették

„Amikor a nyelvalkotó ösztön megbénul, segítségére kell sietni, akár a felnőttnek, aki elfelejtett járni.” (Kosztolányi Dezső)

A nyelvújítás korában még ismeretlen találmányok (*villamos, repülőgép, űrhajó, rádió, telefon* stb.) elnevezése mellett életstílusunk, ízlésünk változása is diktálta szókészletünk folyamatos változását.

Kissé megdöbbenénk napilapjaink valamelyikében olvasva az 1844-beli női folyóirat olvasóihoz címzett felhívást: „*Kebleitek lelkesedésétől mint gyöngyelő forrás nedűjétől fakadand tartóssá a magyar társalgás életvirága, melyből füzendő koszorúikat örömmel teendik asztalaitokra kegyeléstek által lelkesített írónk.*” Kazinczy viszont igencsak elcsodálkozna, ha megkérdezhetnénk tőle, miért nem küldte leveleinek sokaságát inkább email-

ben, üzeneteit sms-ben, Bessenyei pedig feltehetőleg fejét csóválná az okostelefon vagy hangoskönyv szavak hallatán. Szép magyar neveket alkotó, felújító írónk, költőink – Csokonai (Lilla), Dugonics (Csilla, Etelka, Jolánka), Vörösmarty (Enikő, Ilma, Tünde), Arany (Gyöngyvér, Ildikó), Jókai (Imola, Kincső, Tímea) – minden bizonnyal összevonnák szemöldöküket napjaink (magyar) Zsanettjeivel, Domitilláival, Yvonnjaival találkozva Budapest utcáin.

Gyakori jelenség a szavak rövidülése: a mozgófényképszínházból *mozi*, az autóbilból *autó*, a bérszárguldból *taxi* lett, a diáknyelvnek pedig elterjedt szavai a *suli, oszi, matek* stb.

Egyre több nemzetközi szót használunk (*média, televízió, portál, lájkolás*), de gyakran részesítünk előnyben idegen szavakat akkor is, ha van pontos magyar megfelelőjük. Mondhatnánk például *számítógépet* a komputer, *világháló*t az internet, *képernyőt* a monitor helyett, a hisztérikánál pedig mindenképpen kifejezőbb lenne a *toporzéka*.

Szókincsünk ma is változik – és nem mindig előnyére. Érdemes megszívlelnünk Kazinczy nyelvújító társainak szánt tanácsát: „*Jót s jól! Ebben áll a nagy titok./ Ezt ha nem érted, szánts és vess, s hadd másnak az áldozatot.*”

Széchenyi István birtokainak egyévi jövedelmét ajánlotta fel 1825-ben a hazai nyelv művelésére alapítandó tudós társaság, a Magyar Akadémia létrehozására

A Magyar Tudományos Akadémiát jelképező, Széchenyi István feleségéről mintázott nőalak Johánn Ender *Borúra derü* című festményén (1831)

„Fő feladata legyen minden ifjúnak, ki művelt névre igényt tart, hogy szép anyanyelvünket tökéletesen magáévá tegye” (*Pesti művelt társalgó*, 1872)

Az elképzelt jövőbeli Budapestet ábrázoló képeslapon látható *mozgonyok* (járművek) neve a 19-20. század fordulóján bővítette szókincsünket

Az 1800-as években feltalált velocipéd népszerűségét számos neve bizonyítja: *bicikli, nyargonca, gyorsonya, kerékpár, bringa, bicaj...*

Barcafalvi Szabó Dávid „állatkertjének” két lakója: a *foltos nyakorján* vagy *tevepárducz* (zsiráf) és a *szaladár* (strucc)

Elvetélt elmeszülemények

A nyelvújítók mintegy tízezer(!) ma is használt szava mellett azóta elfelejtett szavak garmadája született. Egy-egy fogalomra gyakran több kifejezést is alkottak, amelyek közül csak egy állta ki az idők próbáját. Eltűnt például a *hevenyező*, a *pénzcsúrnök*, a *ragyogvány*, a *lapegyközény*, és maradt a *rögtönző*, a *bankár*, a *fény*, a *téglalap*.

A legelszántabb magyarító, Barcafalvi Szabó Dávid közel négyszáz szava közül mintegy száz maradt fenn (*ábra, belföld, belváros, esernyő, helyettes, költemény, láthatár, mondat, művész, naptár, szerkezet, tanulmány...*), a többiről viszont Kazinczy lesújtóan nyilatkozta: „gyönyörűségre szolgáló dolgokat idéltlen nevekkkel mocskolni el, megenged-

hetetlen vakmerőség”. Szörnyszüleményei például az általa javasolt hónapnevek: *zúzoros, enyheges, olvanos, nyilonos, zöldönös, termenes, halászonos, hévenes, gyümölcsönös, mustonos, gémberes, fagyláros*.

Néhány a kor elfelejtett szavai közül, csak úgy, mindannyiunk gyönyörűségére:

Állatnevek: *agancsár* (szarvas), *cetlő* (rozmár), *fiahordó* górugrány (kenguru), *héjanc* (rák), *juhteve* (láma), *lomhár* (szamár), *napsugári* Dereny (csillagkorall), *nyargalócz* (iramszarvas), *restnök* (lajhár)

Szakkifejezések: *agyduh* (hőguta), *bárzsing* (nyelöcső), *kabolgyázás* (szédelgés), *nyavalyatudomány* (kórtan), *seggemelintő* (farizom), *forgony* (motor), *gondolyag* (fogalom), *ira-*

mat (gyorsulás), *mentségszellentyű* (biztonsági szelep), *hóhőmp* (lavina), *tűzbőfőgő kirontás* (vulkánkitörés)

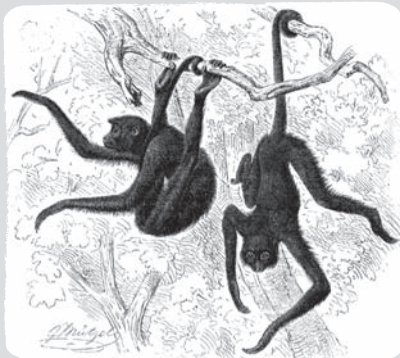
Szórakozás: *látodalom* vagy – Széchenyi javaslatára – *széptársasági varázspont* (színház), *muzsiköszönösi* (hangverseny), *táncadalom* (bál)

Oktatás: *botdühöncz* (pálcával nevelő tanító), *körülnyesett esméret* (pontos tudás), *veteményedelem* (tanuló kör), *mindeményedelem* (egyetem)

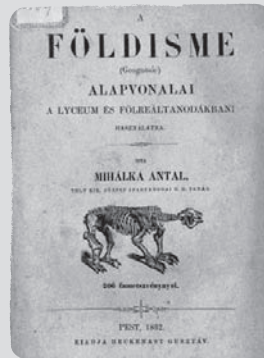
Más gyöngyszemek: *bűnhönc* (vádolt), *csalpmány* (rászedés), *dalastyán* (agg énekes), *gonoszöröm* (káröröm), *hideg nyalat* (fagylalt), *hőbörgő víz* (szodavíz), *irigyvetekedőné* (női vetélytárs), *kanbagoly* (aggregény), *konyhaczedula* (étlap), *külmiképség* (külső), *nyargonc* (hírnök), *ókumlász* (kém), *süvöltyű* (fúvóshangszer), *szemintet* (kacsintás).

A kicsi madár nevei közül – *bájdalár, bájidalú zenér, csalogány, csattogány, dalabáj, fülemüle* – kettő is időtállóan bizonyult

A majmok nyelvújításkori neve a *dúguj*, a csimpánzoké *hüvelcskés dúguj* volt (Gustav Mützel 19. századi illusztrációja)

Valaha élt *hajdanóc* (öslény) csontváza egy 1862-ben kiadott *földisme* (geológia) tankönyv címlapján

S az ő kicsi fia oda beléhulla

Legendakereső körutunk végén visszatérünk Brassóba, és a város legismertebb pontján állunk meg: a Fekete-templomnál.

Ha a tiszteletet parancsoló gótikus templomot a Tánácstér felől közelítjük meg, és figyelmesen nézzük a tetőzetet, olyan szobrot pillantunk meg, amely láttán megborzongunk: egy gyermek hajlik át a koronapárkányon, mintha valamit meg akarna fogni a szédületes falak melletti mélységben. Ez a szobor egyedülálló Európában, hiszen a 14–15. században, amikor a templom épült, legkevésbé sem volt szokás a szakrális épületeket hétköznapi gyermekfigurával díszíteni.

Az alakzat eredetét homály fedi, de két legenda is szól róla. Egyik szerint, amikor a 15. században a Fekete-templom építésének utolsó szakasza zajlott, a munkálatokat vezető mester mellé egy nagyon ügyes inas is elszegődött. A gyermekmunkás annyira rátermettnek bizonyult, hogy rövidesen csodájára jártak a templom-építők. Ezt megirigyelte a mester, aki attól is tartott, hogy ezután a vidék nagyszabású munkáit az inasra, nem rá bízák. Ezért arra kérte a fiút, hogy mérőónnal ellenőrizze a fal dőlésszögét. Amikor pedig az áthajolt

A fiú szobra

a párkány felett, lelökte a mélybe. Igen ám, de szörnyű tette után megtudta, hogy az inas mennyire tisztelte és dicsérte őt. Lelkiismeret-furdalása miatt készítette el a szobrot, amelyet aztán a templom koronapárkányára helyezett. A legendát egyesek úgy tudják, hogy ezt követően a mester nem bírta el a büntudatot, és levette magát az épületről.

A legenda egy másik változata szerint a szobor az egyik építő csintalan fiának állít emléket, aki meglátogatta apját. Játék közben azonban elveszítette egyensúlyát, és lecsúszott a tetőről.

Történelmi hitelességét tekintve egyik változat sem túl meggyőző. Nem valószínű, hogy a 15. században felengedtek volna gyermeket egy templom tetejére, akár dolgozni, akár játszani. A mondák magva ettől még igaz marad, és ez ugyanaz lehet, mint a Déva vára esetében, amelyet a *Kőműves Kelemenné* című ballada is megőrzött: a nagyszabású építkezések során esett emberáldozatokra hívja fel a figyelmet. Áttételesen arra a szakrális gesztusra is utal, amelyet sok évszázadon át megőrzött egy fekete tyúk vagy más állat feláldozása egy-egy nagyobb épület befejezésekor.

Ez a magyarázat kissé távolinak tűnhet. A legendák hátborzongató, nyers változata sokkal megjegyezhetőbb, könnyebben továbbmondható. Mi is az áldozat?

A brassói Fekete-templom

Háttérben az épülő tömbházak

Miért kell a nagyszabású munkákhoz áldozatoknak kapcsolódnia?

Hogy egy kicsit az áldozat gondolatát közelítsem a mi világunkhoz, elmesélek egy másik, szintén brassói legendát. Ez azonban sokkal későbből, a 20. század 80-as éveiből származik, amikor én gyermekeskedtem ugyanabban a városban, Brassóban, de egy teljesen másik világban: a kommunista szocializmuséban.

A mi tömbházunkkal szemben álló, minden szempontból ugyanolyan toronyépület tetejéből egy csőféleséget eresztettek ki, amelyen egy drótsodronyt dugtak át, s arról egy kereszt lógott az alatta tátongó mélybe. Amikor fújt a szél, kicsit himbálta a keresztet, s mi, a blokk mellett játszó gyermekek sokat bámultunk abba az irányba. A nagyobbak ugyanis azt mesélték, hogy annak idején, amikor a tömbházakat építették, szörnyű baleset történt ott. A tetőzetet kátránnyal szigetelték le,

Pionírok egy bukaresti iskola udvarán 1982-ben

Brassói tömbháznegyed madártávlatból

olyannal, amilyent mindenki láthatott, aki járt tömbház tetején: megolvasztott, összeillesztett, szurkos, fekete téglalapokkal. A szurkot ott helyben melegítették a munkások, nyílt lángon. Egy napon két fiú merészkedett fel a tetőre, s bátorságpróbát játszottak, amelynek az volt a lényege, hogy át kell ugrani a tűzön. Csakhogy a tűz túlságosan közel volt a tető pereméhez, így az egyik fiú nem tudta idejében megfékezni az ugrás lendületét, és lezuhant.

A történetet természetesen mi is szívesen előadtuk bárkinek, aki hajlandó volt meghallgatni. Bármennyire is kételkedett valaki, a végén be kellett adnia a derekát: a cső végén lengő kereszt a bátor fiú emlékére van ott, és pontum.

Mennyire lehet véletlen a hasonlóság a Fekete-templom és a tömbház legendája között? Ennek eldöntését rátok bízom. Számomra annyi kiderült a párhuzamos esetekből, amelyek egymástól öt évszázadnyira zajlottak, hogy a népköltészet és annak sajátos megfogalmazási módjai nem a múlthoz tartoznak. Az épületek áldozatokat követelnek, legyen az emberélet, sérülés, energia, pénz, idő stb. Ezt azonban rögzíteni lehetetlen, a köztudat pedig meghatározható metaforikus történetekbe sűríti a tapasztalat által felgyülemlett tudást. És mi ragadhat meg jobban valakit, mi lehet sokatmondóbb, mint egy gyermek tragikus halála?

Annak idején mi, a tömbházrengeteg árnyékában növekedő gyermekek nem tudtuk, persze, hogy itt a költészet szólalt meg. Mi csak éreztük az erejét, azt, hogy tovább kell mondani, merengeni kell fölötte, félálomban megborzongani. A legendák földje tehát ez: ami itt és most bennünket körülvesz. Érdemes meghallgatni a történeteit.

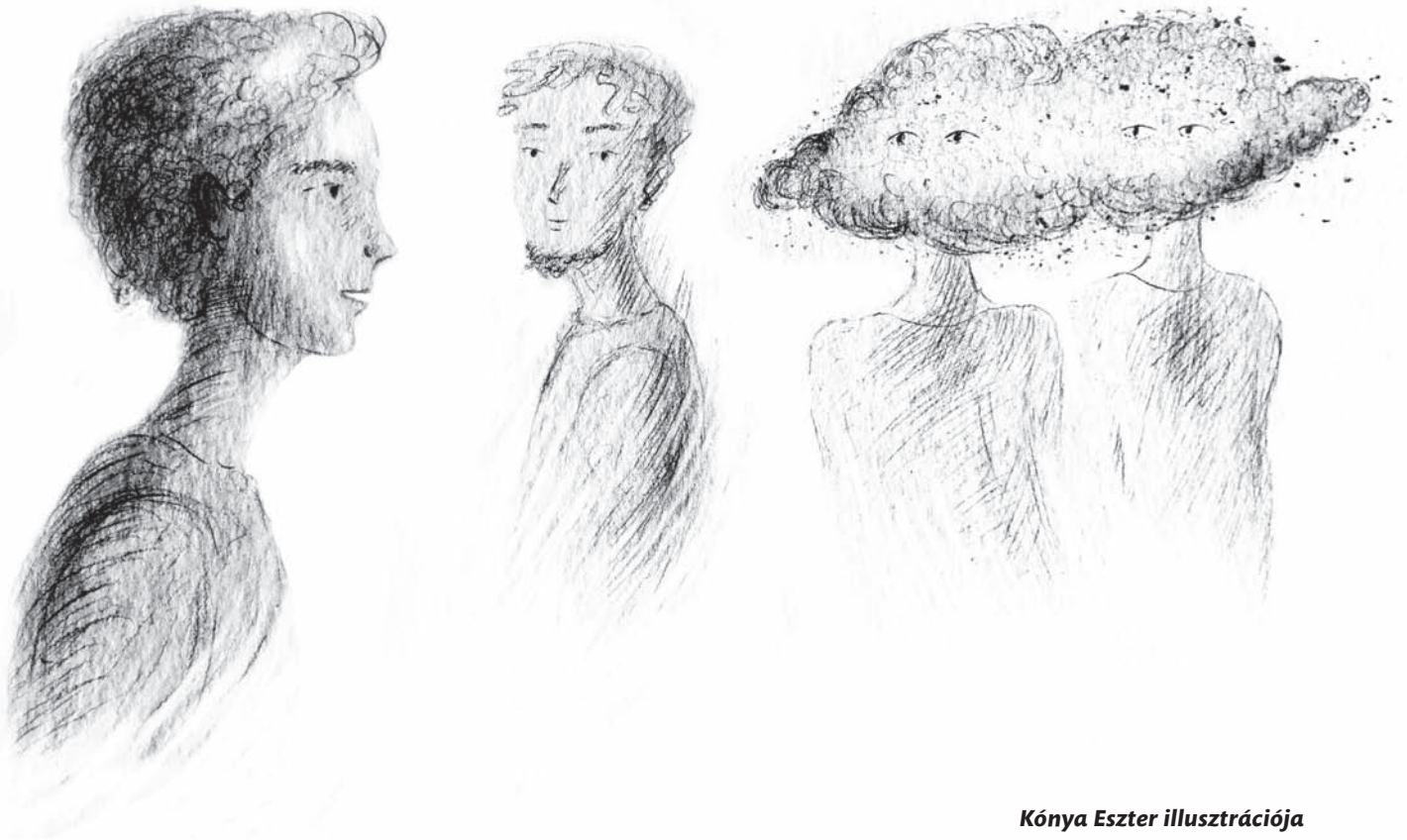

Köszöntésnyi távolságból a közelségig

Pár napja megkérdezték tőlem, milyen volt a szülőfalumban felnőni. Én csak ezt tudom, feleltem, mivel nem tudhatom, milyen lett volna máshol nőni fel. De talán ennek a környezetnek köszönhetem, ahol minden felnőtt ember ismerte egymást, a csemetéket pedig vonásaik alapján gyorsan beazonosították, hogy számomra a másik ember, még akkor is, ha én nem

dék, főleg, ha én is jó szándékkal közeledem. Negatív tapasztalataim árnyalttá teszik a világ képét, ami nem csöpög állandóan a túlsorduló kedvességtől, hanem olyan mindenséges, finomvegyes, tarka-barka, s így minden megszólítás, találkozás magában rejt az újdonság és a váratlan kivirágzásának lehetőségét.

Említettem pár sorral feljebb, hogy az idegen az,

Kónya Eszter illusztrációja

ismerem őt, nem veszélyes idegent, ellenséget jelentett és jelent, hanem valakit, akinek köszönni kell, aki útbaigazítást adhat, segítséget nyújthat. Ezzel a bizalommal indulok mindannyiszor útnak.

Mivel nincs autóm, még mindig gyakran utazom vonattal, busszal, stoppal, néha repülővel. Mindegyik esetben jól fog, ha a kommunikáció gördülékenyen megy, s nem kapok szívbjajt attól, ha meg kell szólítanom valakit. Hogy nem vertek-e át, csaptak-e be, adtak-e téves információt, utasították-e vissza segítségkérésemet jártomban-keltemben? Dehogynem. Előfordult. De nem ez a jellemző. A jellemző a jó szán-

akinek köszönni kell. Egy picikét még visszatérek a köszönéshez, mert a kapuk valóban akkor nyílnak, ha elhangzik a mesei formula, az *Adjon Isten szerencsés jó estét, lelkem öreganyám!* vagy az *Adjon Isten jó estét, öregapám!* – az illedelmes köszöntés. Milyen kapuk? A másik ember szívét, világát nyitó kapuk, a mindenség kapuja. Ha követelőzve, a *nekünk minden jár!* belső magatartással rontunk neki a másinak, bárkinek, akkor is vesztesekké válunk, ha látszólag elértük a célunkat. Mert a mi szívünk hideg, kemény és zárt marad, mint a jégréteggel borított kő.

Kiscsillag, a visszatérő nagyok

Nemrég otthon jártam. Amikor hosszabb ideig nem fordulok meg Sepsiszentgyörgyön, kíváncsian szemlélem, hogy az eltelt idő alatt milyen változások történtek. Mindenki egyre nyitottabb és befogadóbb a változásokra, ám vannak dolgok, a jól bevált, megszokott, régi dolgok, amiken senki sem akar változtatni. Ugyanolyan mosollyal fogadnak a régi iskolám folyosóján, ugyanolyan otthonos minden ölelés, amit régen látott barátaimtól kapok.

Talán ugyanilyen megszokott közösségérzetből és az erős zenei csapatmúlt miatt jött létre a Kiscsillag zenekar, amelyet javarészt a Kispál és a Borz egykori tagjai alapítottak. 2005-ös indulásakor garázs-zenekarként határozta meg önmagát az együttes, ma már Magyarország első art-rock zenekarának tekinthető. A mindig gitáralapú, de számos eltérő stílusjegyet egybeolvasztó dalok, a lendületes előadásmód, Lovasi András emblematikus szövegvilága és a zenekar utolsó éveiben megjelenő többszólamú énektemák az egyik legkarakteresebb, legegységibb hangú, bátran kísérletező, évről-évre megújuló produkcióvá tették a Kiscsillagot. Leskovics Gábor (gitár, ének, billentyűk) és Lovasi András (ének, gitár), a két alapító-dalszerző tekinthető a zenekar magjának, Erős Marci (basszusgitár, zeneigazgató) 2014-ben, Bajkai Feri (dob) 2016-ban csatlakoztak hozzájuk.

Elkerülhetetlen a kérdés, hogy a zenekar több tud-e lenni a Kispál és a Borznál, vagy mindössze annak másolata marad? Szerintem nem szükségszerű a két zenekart összehasonlítani, de tagadhatatlan, hogy bármikor hallgatom a

Kiscsillag zenéit, eszembe jut a jó öreg Kispál és a Borz.

Megalakulásuk óta négy nagylemezt tudhatnak magukénak, az elsőt, a *Greatest Hits Vol. 1.* címűt 2006-ban adták ki. Az albumról a *Kockacukor* című daluk nagyon gyorsan berobbant a köztudatba. 2009-ben megjelent második albumuk, az *Örökre szívembe zártalak*, és ma is emlékszem *Ha én lennék...* kezdetű dalukra, talán Erdélyben ezzel a nótával váltak ismertté, és sok szerelmes tininek, jómagamnak is, igazi lelki felfrissülés volt. 2011-ben következett a harmadik album, a *Néniket a bácsiknak!*, erről a lemezzel a *Menetszél* című dalt emelném ki, hiszen zeneileg nagyon egyszerű megoldásokat hordozó, szövegében igen erős társadalomkritikát megfogalmazó, a megszokásból való kitérés kérdését fessegető dal. Ekkor már mindenki biztos volt abban, hogy a Kiscsillag jogosan kiérdemli az elismerést az alternatív rockbandák között.

Eddigi utolsó albumukat 2014-ben adták ki, *Szeles* címmel. Azóta is folyamatosan koncerteznek Magyarországon és Erdély-szerte is. Érdemes eljutni koncertjeikre, mert zenéjük igazi ereje akkor kap értelmet, ha látod a bandán belüli összjátékot.

Olyan hangulatot teremtenek, amelyben te is egy nagy család tagjaként érzed magad.

Nekem a Kiscsillag mindig is megmarad „hazaérkezős” együttesnek, amely dalaival arra emlékeztet, hogy a jól megszokott dolgok soha nem fognak változni, de közben nem veszíthetem el az új iránti érdeklődésem.

Kellemes zenehallgatást kívánok nektek – és menjetek sokat a szabadba!

Kastélynézőben Bonchidán

Bonchida a menyecskék és a kastély települése. A nótabeli menyecskéké, akik ugrálnak, mint a kecskék, és a Bánffy-kastélyé, amelynek története évszázadokra nyúlik vissza.

Most ez utóbbit vesszük szemügyre.

Bonchida Kolozsvártól harminc kilométerre található. A település nevezetessége és fő turistavonzó látványossága a már említett kastély, amely valamikor Erdély egyik legszebb ilyen építményének számított. A csodálatos épület igen viszontagságos utat járt be, többször átépítették, bővítették vagy épp – ami szomorúbb – felégették. A második világháború végén a németek boszszúból lobbantották lángra, a tűzben a kastély belső berendezése is megsemmisült.

A kommunizmus évei nem kedveztek a kastély sorsának, az utóbbi években azonban javulni látszik a helyzet, és remény van, hogy ha nem is a közeljövőben, de

egyszer újra egykori és teljes pompájában fog állni ez a nagyszerű épületegyüttes. Néhány részét, mint a Miklós-kastélyt, a volt konyhaépületet már felújították, a többi rész is remélhetően megújul.

Ha arra jártok, ne sajnáljátok az időt egy kellemes sé-tára, bolyongásra az ódon falak között.

A szerző fotói

ti irtátok...

ANDRÁS HANNA-JÚLIA

(Gál Sándor Általános Iskola, Csíkmenaság, 8. osztály)

Arccal az égnek

A fűvön fekszem, arccal a földnek, sírok. Az arcom eltakarom a felkarommal, a mezem felcsúszott a hátamra, összegyűrődött, nem látszik rajta sem a nevem, sem a számom. Ez a kép bejárja majd a világsajtót, én leszek az ismeretlen vesztes játékos, az örök kieső, de ez most nem érdekel, az se érdekel, hogy veszítettünk, az se, hogy kiestünk, az se, hogy igazságosan, az se, hogy igazságtanul, nem érdekel semmi... (Dragomán György)

Nem érdekel semmi, mert boldog leszek. Habár nem lőttem egy gólt sem, de büszke vagyok magamra és társaimra. Elestem, majd felállok, megszégyenültem, majd mindenki elfelejti. Hiszen mindenki elfelejt nemes emlékeket, és a holnapból ma lesz, a mából pedig örökkévalóság.

Gondolkodásom közepette a bíró rángatott fel a gyepről, a csapattársaim álmélkodva néztek rám. Csozáltak. Nem értettem miért, miért néz mindenki elkerekedett szemmel, hisz veszítésre álltunk, és én olyat fejeletem, hogy arccal a földnek estem, a felkelés pillanatában köpködtem ki a keserű gyepet a számból. Ezen lennének úgy meglepődve, hogy hogyan baltáztam el?! Miattam fog veszíteni a csapat. Hirtelen hatalmas tapsözön árasztotta el a pályát. A legjobb barátom, felkiáltott: GÓL, GÓL, GÓL! Pár perc után jöttem rá, hogy én lőttem a gólt. Abban a pillanatban megfogalmazódott bennem: A foci szabályai nagyon egyértelműek. Valójában ennyiről van szó: ha mozog, rúgd meg. Ha nem mozog, rúgd, hogy mozogjon.

Összekapaszkodva, engem középre véve, gratuláltak a társaim. De korántsem volt vége a mérkőzésnek, még csak félidő volt. Nem értettem, hogy miért jutnak eszembe olyan felemelő gondolatok, amelyek erőt adnak ezekben a pillanatokban. Vajon az őrangyalom az? Mert az én elmém eddig soha nem diktált olyat, hogy: a győztesek soha nem adják fel. Akik feladják, sosem győznek. Nem értettem. Valahogy a lelkem mélyéről jött. A pályán álltam, mert hátvéd voltam. Passzolták nekem a labdát, és én rúgtam a csatárnak. A csatár vitte elő, akkor egy pillanat alatt az ellenfél elvette a labdát, és megköze-

lítették a kapunkat, a mi kitűnő kapusunk kivédte volna, de én eltakarom a látóhatárát, s így hagyta volna, hogy bemenjen a labda, de én egy ügyes mozdulattal hátraugrottam, és passzoltam a csatárnak. Akkor a csatár berúgta az ellenfél kapujába, és megint hangos kiáltás követte a góllövőt.

Még volt a meccsből tíz perc, akkor az ellenfél egy ügyes rúgással egészen a kapunkig hatolt, a labda pedig be is gurult oda. Ekkor nagy harag fogott el, de megint csak eszembe jutott egy mondat: Ahhoz, hogy az ember tudjon győzni, hozzátartozik, hogy tudjon veszíteni is. Ez a gondolat nyugtatott meg engem, ami megint csak nem tudom, hogy honnan jött. Még öt perc volt a hátralévő idő, és mi vezettünk. Nem voltam meglegedve magunkkal, mert tudtam, hogy többre vagyunk képesek. Egy újabb gondolat fogalmazódott meg bennem, amikor a csapattársam odasúgta nekem: „nagyon elfáradtam”: nincs időm arra gondolni, hogy mennyire fáj, csak futni van időm. Ebben a pillanatban kaptam a labdát, kellett volna passzolnom is tovább, de valami megállított, és a cipőfűzőm volt az. Passzoltam ekkor a legjobb barátomnak, aki szétesve röhögött, ahogyan a cipőfűzőm kioldódott. Ekkor, igencsak furcsa mozdulattal, beküldte a labdát a kapuba. Büszke voltam magamra, de még inkább a társaimra.

Miközben vonultunk le a pályáról, a szurkolóisorok között hallottam, hogy a lányok összesúgnak: „milyen ügyesek voltak, és milyen sokat jelenthet számukra a foci”. E mondat hallatán kedvesen hátrafordultam, és ezt mondtam: Vanak, akik azt hiszik, a futball olyannyira fontos, hogy úgyszólván élet-halál kérdése. Mindig elszomorít, ha ilyen véleményeket hallok. Biztosíthatok mindenkit: a futball sokkal, de sokkal fontosabb.

A pályán állok, a labdát nézem, nevetek. Az arcom megmutatom a világnak. A mezem pont úgy áll, ahogy egy focistán állnia kell (fűfoltos, gyűrött és nedves), látszik rajta a nevem: Cs. B., és a számom: 2.

Nyertünk, mert nem adtuk fel. Ha igazán akarunk valamit, azért foggal-körömmel küzdünk az Ő segítségével.

Cimbi naplója Szijasztok!

Haljátok ezt a nagy döngést? Ez a legjobb hang a világon: döngő léptekkel közeledik a vakációjó. Még pár hét sincs tovább ahogy a költő mongya, jön a vakációjó! Addig még hátravan pár tantárgyból a javítás, s kész. Pontosan 8 pár tantárgyból szeretnék javítani, met apuci aszt monta, ha legaláb egy jegyet javítok, akkor a vakációjóba asztot csinálók amit akarok. Szerencsére ez minden évben így van, ezétt is szoktam első félévbe lazában venni a dolgokat, hogy tuggyak javítani. Jelentem, apa, meglesz az 1 jegy. Ha kell buszjegyet javítok, ha kel vonatjegyet, de akkor se hagyom veszni apa bizalmát. A tanárok is megértőek lesznek, met én nem csináltam úgy mint Pinokijó, amikor egy lábbal ment iskolába. Smekkérdzte a tanár, hogy hol a lába: rossz fát tettem megint a tűzre, monta Pinokijó. Tuggyátok, ő az a nagyorú kiscifjú, akit fából faragot Dzsepeto.

Nem szeretem hogy mostanában anyuci is vezeti az autót. A multkor a körforgalomba mentünk s volt az 50-es tábla. Anyuci ötvenszer kerülte körbe, hiába monta apuci hogy az nem asztot mutatja, anyuci erősködöt. A végén mind szédültünk, hányingerem is let. S még meg is állt minden körben, mert ott ált egy kéregető, s anyuci szokot adni nekik. A végén már nem volt hova tegye a pénzt a hajléktalan. Anyuci egyébként irt egy levelet is az autogyárba (ebbe, mongyuk, igaza van), hogy ne 3 pedált tegyenek a kocsiába, met az embereknek csak 2 lábuk van. Apucinak 4, de erről majd később.

A tornatanár nagyképü. Előre aszttem nagyító van az arca előtt, de asztán kiderült, hogy nagyító nélkül ijen. Mindig azal dicsekedik, hogy mien sok ismerőse van. Ismeri Messit, a focistát, Hemiltont a formaegyest, Dzsokovicsot a teniszszöt, silyenek. De kiderült hogy öt egyik se ismeri!

Apuci lábán gipsz van. Mankókal jár. Emlékesztek montam pár órával ezelőt amikor irtam a levelet, hogy 4 lába van. Kettő hús, kettő fa. Bár ahogy focizik szegény, lehet hogy mind a 4 fa. Azota értem, mit jelent pontosan a rab-szolgaság. Hozz vizet, ted oda a párnát, vid arrább a könyvet, főzz kávé, parancsolgat egész nap. Töbet ugrálok mind egy kenguru. De annak az erszénye legaláb nem üres. Folyton a távirányítot keresi, pedig mindig rajtafexik. Ujabban szemüvegben alszik, hogy éleseben lássa az álmokat. Na de nem-sokára az én erszényem is teli lesz, met apucival megbeszél-tük hogy a vakációjóban pénzt fogok keresni. Edig se dugta el nagyon, remélem, most is könnyen megtalálom. Met igaz a köszmondás hogy a pénz nem boldogit ha nincs.

Ezekel a gondokal és gondolatokal bucsuzom 1 ideig tölletek, de adig is zengjétek bátran, hogy éjjen a csengő, éj-
jen a hosszú szünet, s éjjen a vakációjó!!!

Légből kapott dicsőség

Csillag István rajzai

ISZTAMBUL

	Svéd autójel	Egyszerű enniváló	Szavazóláda	Bibliai alak	Kefe közepe!	Japán autójel	Az Olt testvére	Édeskes fűszer	Nyugat	A sugár jele	Monda	Méter	Gyógymód csodás történetekkel
										... lapú, növény		Kicsi macska	
1.													
	Csavar					Szereti a pénzt							3.
2.						Becézett Izabella							
Szór					Irén, becézve				...ropog				
					Sál végei!				Mutató névmás				
Mátka				Vörösmarty verse						Ausztria autójele		Takaró elejel	
				Titokban megnéz						Kén vegyjele		Palack teteje	
Keleti játék			Nagyon jó játékos								Ébred		
			Sportfogadás								Fogdos		
Becézett István											Kirándulás		
Juhok szállása											Katolikus főpap		
Balkezes											Mama társa		
Őszi eső jelzője											Tanít		
Pagony szélei!			Személyes névmás								Gramm	Ajtó széle!	
			Férfi név									Vízben tisztít	
A törpék száma				Kerti zöldség							Makk közepe!		A sugár jele
													Hideg évszakot tölt
Román rockbanda					Hajnali időpontban	Pajta	Magas hőemelkedés		Gramm		Gyomnövény		
									Liter		Jugoszláv elnök volt		
Határozott névelő		Dolgozik a kőműves						Nedv			Imazáró szó		
		Gríz						Német só (SALZ)			Északi férfinév		
Nótázás									Öröm jele az arcon				
	Éjfél								Beáta, becézve				
Szárnyas állat					Lovat abrakol						Szintén ne		
					Súly szélei!						Szikla darab		Gyilkol
Gabona-betakarítás						Földre tesz						Puskát elsüt	
						Siemens, röviden						Belgium autójele	
4.													

Thomas Kinkadee kortárs amerikai festő mesevilága

Híd a patak felett

Tavaszi a hídon túl

A derű medencéje

Lépcső a Paradicsomba

Meseház Kinkadee álmorszáგában

A tavasz áldásai

Vízparton

Tavaszi virágok

Cimboră

Rendeld meg most
a **Cimborát**
a 2016-2017-es tanévre!

Éves előfizetési díj:

30 RON (3,33 RON / lapszám)

Az előfizetési díjat két részletben is
kifizetheted.

A Cimboră ára nem előfizetőknek:

4 RON / lapszám.

-
- KERESD AZ ISKOLAI TERJESZTŐNÉL •
 - érdeklődj a 0752-062-885-ös telefonszámon •
 - írd a cimboramail@gmail.com címre •

www.cimboră.net